

Stypendium socjalne a rodzice i alimenty

Coraz częściej student ubiegający się o stypendium socjalne nie wykazuje rodziców jako członków rodziny. Zasadą jest wymóg przedstawienia dochodów rodziców, a jako wyjątek należy traktować sytuacje, gdy osobę rodzica można pominąć.

Jacek Pakuła 18 listopada 2024

Stypendium socjalne, w myśl art. 87 ust. 1 PSWiN, może otrzymać student znajdujący się w trudnej sytuacji materialnej. Pojęcie to, co do zasady, łączy się z dochodem w rodzinie studenta, aczkolwiek w orzecznictwie sądów administracyjnych akcentuje się, że pierwszy etap ubiegania się o stypendium socjalne łączy się z dochodem, ustalonym w myśl przepisów ustawy o świadczeniach rodzinnych, mając na uwadze tzw. dochody pomijane. Drugim etapem jest możliwość przyznania, która - w skrócie - ma polegać na ocenie dokonanej przez organ, czy student znajduje się faktycznie w trudnej sytuacji materialnej.

Zasadą, zgodnie z art. 88 ust. 1 pkt 1 PSWiN, jest to, że student ubiegający się o stypendium socjalne ma obowiązek wykazania w składzie rodziny swoich rodziców. W praktyce jednak coraz wracają stare dylematy - co zrobić, gdy student po prostu oświadcza, że nie ma wsparcia ze strony rodziców, nie otrzymuje alimentów, rodzice nigdy nie zawarli związku małżeńskiego itd. Ustawodawca dopuszcza sytuacje, gdy dochody rodziców studenta nie są wymagane, co nie oznacza, że każde takie twierdzenie ma prowadzić do przyznania stypendium w oparciu o dochody tylko studenta.

Warto pamiętać, że wymóg przedstawienia dochodów rodziców ma związek z obowiązkiem alimentacyjnym. Zgodnie z art. 133 ustawy Kodeks rodzinny i opiekuńczy, rodzice obowiązani są do świadczeń alimentacyjnych względem dziecka, które nie jest jeszcze w stanie utrzymać się samodzielnie, chyba że dochody z majątku dziecka wystarczają na pokrycie kosztów jego utrzymania i wychowania. W tym miejscu należy odnotować, że alimenty nie są powiązane z wiekiem. Ramy tego obowiązku, zgodnie z art. 135 § 1 KRiO, koncentrują się wokół usprawiedliwionych potrzeb uprawnionego oraz od zarobkowych i majątkowych możliwości zobowiązanego.

Ustawodawca dopuszcza stan, gdy dochody rodzica nie są wymagane. Przede wszystkim należy wskazać na tzw. samodzielność studenta, która gościła na łamach niniejszego bloga:

- Wokół tzw. samodzielności finansowej studenta ([czytaj wpis z 10 lipca 2023 r.](#))
- Samodzielność finansowa a kryterium wieku studenta ([czytaj wpis z 14 lipca 2023 r.](#))
- Związek małżeński studenta a samodzielność finansowa ([czytaj wpis z 17 lipca 2023 r.](#))
- Utrzymanie dzieci przesłanką samodzielności finansowej ([czytaj wpis z 24 lipca 2023 r.](#))
- Pełnoletność i piecza zastępcza a samodzielność finansowa ([czytaj wpis z 28 lipca 2023 r.](#))
- Samodzielność finansowa a stały dochód ([czytaj wpis z 9 sierpnia 2023 r.](#))

Na tle powyższych uwag co do samodzielności finansowej studenta, należy przypomnieć, że aktualnie w przypadku przesłanki stałego dochodu chodzi o kwotę 1396 zł.

Innych sytuacji, gdy student nie jest zobowiązany do przedstawienia dochodów rodzica, dostarcza nam rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 6 lipca 2023 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o przyznanie świadczeń rodzinnych oraz zakresu informacji, jakie mają być zawarte we wniosku i oświadczeniach o ustalenie prawa do świadczeń rodzinnych. Chodzi tu, zgodnie z § 5 ww. rozporządzenia następujące sytuacje:

- odpis zupełny lub skrócony aktów zgonu rodziców;
- odpis zupełny aktu urodzenia dziecka - w przypadku gdy ojciec jest nieznan;

- odpis prawomocnego orzeczenia sądu oddalającego powództwo o roszczenia alimentacyjne;
- odpis prawomocnego orzeczenia sądu zobowiązującego jednego z rodziców do ponoszenia całkowitych kosztów utrzymania dziecka;
- odpis orzeczenia sądu wskazującego na pozostawanie dziecka pod opieką naprzemienną obojga rodziców sprawowaną w porównywalnych i powtarzających się okresach.

Wreszcie, wskazać należy na sytuację, gdy student podnosi, że otrzymuje on alimenty od rodzica, co ma prowadzić do wyłączenia osoby i dochodów rodzica z rodziny studenta. W przypadku takiego oświadczenia organ ma obowiązek zwrócić się do studenta o przedłożenie dokumentów potwierdzającego uzyskiwanie dochodu z alimentów. Zgodnie z § 5 przywołanego wyżej rozporządzenia, wskazać należy na następujące dokumenty:

- odpis podlegającego wykonaniu orzeczenia sądu zasądzającego alimenty na rzecz osób w rodzinie lub poza rodziną
- odpis protokołu posiedzenia zawierającego treść ugody sądowej,
- odpis zatwierdzonej przez sąd ugody zawartej przed mediatorem
- odpis innego tytułu wykonawczego pochodzącego lub zatwierdzonego przez sąd, zobowiązujących do alimentów na rzecz osób w rodzinie lub poza rodziną - w tym miejscu należy poczynić uwagę, że w przypadku tytułu wykonawczego pochodzącego nie z sądu - np. notariusz - niezbędne jest zatwierdzenie przez sąd takiego aktu.

W przypadku, gdy student twierdzi, że nie ma alimentów, organ winien wyjaśnić, czy chodzi o to, że alimenty nie były zasądzone, czy np. jest wyrok sądu, ale rodzic tych alimentów nie płaci. W myśl ww. § 5 rozporządzenia, jeżeli student uprawniony do alimentów ich nie otrzymuje, albo otrzymuje w niższej wykości niż ta ustalona w orzeczeniu sądu, ugodzie sądowej lub ugodzie zawartej przed mediatorem lub innym tytule wykonawczym pochodzącym lub zatwierdzonym przez sąd, powinien przedstawić odpowiednio:

- zaświadczenie organu prowadzącego postępowanie egzekucyjne o całkowitej lub częściowej bezskuteczności egzekucji alimentów, a także o wysokości wyegzekwowanych alimentów lub
- informację właściwego sądu lub właściwej instytucji o podjęciu przez osobę uprawnioną czynności związanych z wykonaniem tytułu wykonawczego za granicą albo o niepodjęciu tych czynności, w szczególności w związku z brakiem podstawy prawnej do ich podjęcia lub brakiem możliwości wskazania przez osobę uprawnioną miejsca zamieszkania dłużnika alimentacyjnego za granicą, jeżeli dłużnik zamieszkuje za granicą.

Brak ww. dokumentów potwierdzających niższe alimenty, albo w ogóle ich brak, pozwala na przyjęcie, że student otrzymuje alimenty zgodnie z wyrokiem. Możliwa jest również taka sytuacja, gdy student podnosi, że nie występował o alimenty. W obu takich sytuacjach student zobowiązany jest student do działania, o czym przypomina Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 5 lutego 2020 r., sygn. akt: I OSK 2949/19.

Polecając lekturę wyroku NSA i utrzymanego w mocy wyroku WSA w Lublinie z dnia 11 czerwca 2016 r., sygn. akt: III SA/Lu 151/19, należy wskazać, że studentka ubiegając się o stypendium socjalne, przedstawiła wyrok alimentacyjny, z którego wynikało, że matka studentki winna płacić alimenty w kwocie 1200 zł miesięcznie. Studentka zaś podnosiła, że faktycznie uzyskała od matki tylko 2450,04 zł. Mimo wezwań, nie przedstawiła ona żądanych dokumentów, stwierdzając, że nie prowadzi postępowania egzekucyjnego, a w konsekwencji nie korzysta również z funduszu alimentacyjnego. Organ uznała, że na użytek dochodu należy uwzględnić kwotę alimentów, o której mowa w wyroku alimentacyjnym, z czego nie zgodziła się studentka.

Naczelny Sąd Administracyjny przypomniał, że student wnioskujący o stypendium socjalne jest zobowiązany wykazać okoliczności, które mogą stanowić podstawę jego przyznania. NSA podzielił również stanowisko przyjęte przez WSA w Lublinie w zaskarżonym wyroku, zgodnie z którym pomoc materialna ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa w formie stypendium socjalnego nie zwalnia rodziców z obowiązku pokrywania kosztów utrzymania dziecka, które nie może jeszcze utrzymać się samodzielnie i nie wyprzedza tego obowiązku. WSA w Lublinie uznał, że studentka ubiegająca się o przyznanie pomocy materialnej w formie stypendium, winna w pierwszej kolejności podejmować kroki w celu wyegzekwowania świadczeń alimentacyjnych zasądzonych na jej rzecz od matki wyrokiem sądu i w sytuacji całkowitej albo częściowej bezskuteczności egzekucji przedstawić stosowne zaświadczenie komornika w tym przedmiocie. W ocenie Sądu w sytuacji dobrowolnej rezygnacji przez studentkę z prowadzenia egzekucji świadczeń alimentacyjnych i nieprzedstawienia w związku z tym zaświadczenia właściwego komornika o całkowitej albo częściowej bezskuteczności egzekucji, podstawy do obliczenia miesięcznego dochodu na osobę w rodzinie studentki nie może stanowić deklarowana w oświadczeniu kwota alimentów jako dobrowolnie wypłaconych

przez matkę w niższej wysokości, niż zasądzona wyrokiem sądu. W tej sytuacji organy zasadnie natomiast przyjęły za podstawę ustalenia dochodu kwotę alimentów wynikającą z tego wyroku. Podkreślenia wymaga, że świadczenia dla studentów ze środków przeznaczonych na ten cel w budżecie państwa mają charakter materialnej pomocy dla studentów znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej z przyczyn obiektywnych i niezależnych od samego uprawnionego. Wyłącznie pomocowy charakter świadczeń dla studentów ze środków budżetu państwa przyznawanych w formie stypendium oznacza, że jeżeli student ma możliwość uzyskiwania środków materialnych z tytułu alimentów zasądzonych wyrokiem sądu, to ta okoliczność musi być uwzględniona przy ustalaniu czy i w jakiej wysokości państwo winno takiej pomocy udzielić. Studentka świadomie zrezygnowała z dochodzenia należnych jej alimentów, w związku z czym ustalona sytuacja materialna studentki jest między innymi następstwem zaniechania w tym zakresie.

Pod adresem: <https://pomocmaterialna.pl/ministerstwo/2024/> dostępna jest aktualna oferta bezpłatnych webinarów. Zapraszamy do udziału!

Blog pt. Pomoc materialna dla studentów jest częścią projektu Instytutu Prawa Szkolnictwa Wyższego i Nauki pt. Pomoc materialna dla studentów - kompetentnie i na czas! - II edycja, który decyzją Ministra Nauki został dofinansowany i jest zrealizowany w 2024 roku jako zadanie publiczne w ramach konkursu pn. „Organizowanie i animowanie działań na rzecz środowiska akademickiego”.

